

บทที่ 9

บทสรุป

เพลโต-นิทเช่กับจารีตของแนวคิดสิทธิธรรมชาติในแบบคลาสสิก (classic natural right)^{*}

ในตอนท้ายบทของหนังสือเล่มที่สี่ ของ the Republic เพลโตได้กล่าวถึงรูปแบบของระบอบการปกครอง อันมีที่มาจากขึ้นจากการเชื่อมโยงกับจิตวิถึวิญญาณที่มีความสมบูรณ์และยุติธรรมนั้นปรากฏมีได้เพียงหนึ่งรูปแบบ ส่วนจำนวนที่เหลืออีกห้ารูปแบบถูกจัดประเภทให้เป็นระบอบการปกครองและจิตวิญญาณที่เสื่อม (Republic, 2001:445c-d) ประเด็นดังกล่าวในเวลาต่อมา ลีโอ สเตราส์ ได้นำมาอธิบายรูปแบบของระบอบการปกครองภายใต้กรอบแนวคิดสิทธิธรรมชาติในแบบคลาสสิก (classic natural right) ซึ่งได้บรรยายรูปแบบเอาไว้ว่า “ระบอบการปกครองในอุดมคติ (ideal) หรือระบอบการปกครองที่ดีที่สุด (the best) ปรากฏมีเพียงระบอบเดียว ขณะที่ระบอบการปกครองซึ่งมีความชอบธรรม (legitimate)”^{**} ไปจนถึงระบอบการปกครองที่เลวและเสื่อมมีหลากหลายรูปแบบและปรากฏให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมาก” (Strauss, 1953:139)

นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างระบอบการปกครองที่ดีที่สุดกับระบอบการปกครองที่มีความชอบธรรม ถูกอธิบายผ่านความแตกต่างระหว่างเรื่องของความสูงส่ง ความประเสริฐ (noble) กับความถูกต้อง (just) ดำเนินอยู่ภายใต้คำอธิบายที่ว่า “ทุกสิ่งที่สูงส่งและประเสริฐคือความถูกต้อง แต่ทุกสิ่งที่มีความถูกต้องไม่จำเป็นต้องมีความประเสริฐและความสูงส่งเสมอไป” แนวคิด

^{*} แนวคิดสิทธิธรรมชาติในแบบคลาสสิก (classic natural right) มีต้นกำเนิดที่โสเครตีสและถูกพัฒนาผ่านทางเพลโต อริสโตเติล กลุ่มสโตอิกและนักปราชญ์ทางคริสต์ศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทมัส อควีนาส แนวคิดสิทธิธรรมชาติในแบบคลาสสิกแตกต่างจากแนวคิดสิทธิธรรมชาตินัยใหม่ (modern natural right) ที่เริ่มต้นเมื่อศตวรรษที่สิบหกจากงานเขียนของ Thomas Hobbes (โปรดดู Leo Strauss, Natural Right and History. (Chicago: The University of Chicago Press, 1953), pp.120-146.

^{**} เพลโตแสดงให้เห็นถึงระบอบการปกครองที่ดีที่สุดและสามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงได้นั้น ดำรงอยู่ภายใต้รูปแบบการปกครองของรัฐบุรุษ กฎหมาย มาจนกระทั่งถึงระบอบการปกครองในแบบผสม (mixed regime) ที่เกิดขึ้นระหว่างรูปแบบของราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตยและประชาธิปไตยเอาไว้ในทีเดียวกัน โดยสามารถดูแนวความคิดดังกล่าวของเพลโตได้ในงานเขียนในช่วงท้ายอย่าง Statesman (293e-297) และ The Laws (680e, 684e, 690b-e)

ดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นได้จากตัวอย่างของการใช้หนี้ที่ได้ทำการกู้ยืมมา ถูกเรียกว่าเป็น ความถูกต้องหรือความยุติธรรม แต่พฤติกรรมดังกล่าวจะไม่ถูกนับว่าเป็นความสูงส่ง ความ ประเสริฐ หรืออีกหนึ่งตัวอย่างจากเกษตรกรและช่างฝีมือในนครรัฐของเพลโตดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ แบบแผนที่มีความถูกต้องชอบธรรม แต่ชีวิตที่ดำเนินอยู่ในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถนับได้ว่าเป็น ชีวิตที่ประเสริฐและสูงส่ง เนื่องมาจากความสูงส่ง ความประเสริฐเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการลงมือ กระทำ ผ่านการสร้างสรรค์สิ่งอันยิ่งใหญ่ มิให้เห็นเป็นตัวอย่างภายใต้ระบอบอภิชนาธิปไตยผ่าน การกระทำของผู้นำผู้ปกครองและชนชั้นสูงเท่านั้น (Strauss, 1953:140) จากรายละเอียดของ คำอธิบายดังกล่าวข้างต้นสามารถเชื่อมโยงมาสู่แนวความคิดทางการเมืองของนิทเช ที่อธิบายใน เรื่องคุณสมบัติของความเป็นผู้ดีสูงศักดิ์ (nobility) ซึ่งดำเนินอยู่ภายใต้ระบอบอภิชนาธิปไตย นิทเชได้อธิบายความหมายเรื่องของการกระทำอันยิ่งใหญ่ (noble act) เป็นสิ่งที่มีทั้งความสูงส่ง และความประเสริฐอยู่ภายในตัว โดยตัวของมันเองเป็นการแสดงออกถึงความเป็นธรรมชาติ สิ่งที่มี อยู่ในสายเลือดและวิถีปฏิบัติที่ลงมือกระทำกันเป็นปกติ (Nietzsche, 1983:177) .

ถึงแม้ว่าจะเป็นนักปรัชญาการเมืองที่มีชีวิตอยู่ต่างยุคต่างสมัยกัน อีกทั้งเรื่องของแนวทาง ความคิดที่มีความแตกต่างและขัดแย้งกัน อย่างไรก็ตามทั้งเพลโตและนิทเชได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ กับระบอบการปกครองที่ดี จะต้องมีการปฏิบัติหลักคือการสร้างและนำพามนุษย์ไปสู่ความสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสมบูรณ์ทางด้านจิตวิญญาณและการพัฒนาในทางสติปัญญาและ คุณธรรม ซึ่งระบอบการปกครองที่ดีที่สุด อันมีความหมายเดียวกันกับระบอบการปกครองในอุดมคติ ของเพลโต ได้แก่ระบอบการปกครองที่ปกครองด้วยบุคคลผู้มีความสามารถพิเศษเหนือผู้ปกครอง คนอื่นๆ เพลโตขนานนามแก่ผู้ปกครองของระบอบการปกครองที่สมบูรณ์แบบว่าราชาปราชญ์ (philosopher-king) แต่หากเกิดมีผู้ปกครองที่มีความสามารถปรากฏมีมากกว่าหนึ่งคนก็จะเรียก รูปแบบการปกครองนั้นว่าระบอบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) (Republic, 2001:445d) ซึ่งระบอบการปกครองทั้งสองระบอบดังกล่าวได้มีผู้ปกครอง เป็นผู้มีสติปัญญา คุณธรรมและ ความรู้อันแท้จริงที่เกี่ยวข้องกับความดีและความยุติธรรมมาเป็นผู้ปกครอง

นิทเชได้จัดแยกระบอบการปกครองที่ดีที่สุดออกมาว่า "ระบอบราชาธิปไตย (monarchy) คือระบอบการปกครองที่ตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อ ความศรัทธาต่อผู้ปกครองเพียงคนเดียว ดำรง อยู่ในฐานะผู้นำสูงสุด ผู้ซึ่งมีความวิเศษ (superior) เป็นทั้งผู้กอบกู้ (savior) และการปรากฏอยู่ใน ลักษณะกึ่งเทพ (demigod) ขณะที่ระบอบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) คือระบอบการปกครองที่ ได้สะท้อนถึง แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในความมีอภิสิทธิ์ของชนชั้นผู้นำ พินิจพิจารณาว่ามนุษย์ ไม่อาจมีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันได้ สังคมจำเป็นต้องถูกปกครองโดยชนชั้นนำ (elite) อันได้เชื่อมโยงนำมาสู่การยกย่องให้บุคคลผู้ซึ่งมีสังกัดอยู่ในระบบชนชั้นหรือวรรณะ (caste)

ที่เหนือกว่าสูงกว่ามาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง" (Nietzsche, 1968:397) นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ก็ยังได้กล่าวถึงระบอบการปกครองที่ดีที่สุด อันมีความหมายเดียวกับระบอบการปกครองในอุดมคติได้แก่ระบอบอภิชนาธิปไตย โดยกล่าวโยงถึงถึงความสำคัญของระบอบการปกครองในแบบอภิชนาธิปไตยเอาไว้ว่า "ที่ผ่านมาระบอบการปกครองของการบ่มเพาะสร้างมนุษย์ต้นแบบ ให้เกิดขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ยกระดับมนุษย์ได้นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานของสังคมภายใต้ระบอบการปกครองในแบบอภิชนาธิปไตยทั้งสิ้นและเป็นสิ่งที่จะยังดำเนินอยู่อย่างนั้นตลอดไป" (Nietzsche, 1983:173) ระบอบอภิชนาธิปไตยดังกล่าวยังตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อในเรื่องของการที่สังคมจะต้องมีการกำหนดลำดับชั้นแยกสูงต่ำ (order of rank) และความรู้สึกในความแตกต่างระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง (pathos of distance) ที่จะนำมาใช้เป็นมาตรฐานเพื่อวัดความแตกต่างในทางคุณค่าและความสามารถระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

ความสำคัญและความชอบธรรมของระบอบอภิชนาธิปไตย ในฐานะการเป็นระบอบการปกครองที่ทฤษฎีนี้ทศกย่องให้คุณค่าว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดี มีพื้นฐานมาจากการที่ระบอบการปกครองเองได้ทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้สร้าง ผู้ให้กำเนิดมนุษย์พันธุ์พิเศษ เป็นบุคคลผู้มีความสามารถเกินกว่ามนุษย์โดยทั่วไป (higher humanity) ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของวีรบุรุษ (hero) บุคคลผู้มีความอัจฉริยะ (genius) และอภิมนุษย์ (übermensch) เป็นบุคคลผู้มีความมุ่งมั่นแน่วแน่ไปด้วยเจตจำนงสู่อำนาจ (will to power) โดยบุคคลเหล่านี้มีพันธกิจสำคัญดำรงอยู่ในฐานะผู้สร้างสรรค์ (creator) ในทางด้านคุณค่าและความคิดต่างๆ ให้กับมนุษยชาติ ในขณะที่พันธกิจดังกล่าวถือเป็นพันธกิจหลักของการเป็นระบอบการปกครองที่ดีสอดคล้องกับหลักการและแนวความคิดหลักของทฤษฎีนี้ได้ประกาศเอาไว้ว่า "เป้าหมายนั้นไม่ได้อยู่ที่ตัวมนุษยชาติทั้งหลายทั้งปวงหรอก แต่อยู่ที่อภิมนุษย์ต่างหาก" (Nietzsche, 1968:519)

นอกเหนือไปจากพันธกิจดังกล่าวแล้วทฤษฎีนี้ยังให้การชื่นชมและยกย่องระบอบอภิชนาธิปไตยด้วยเหตุผลที่ว่า มันเป็นภาพสะท้อนให้เรามองเห็นถึงความมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งในทางร่างกายเรื่องของสติปัญญาความคิดและจิตวิญญาณ (healthy & strength) ของเหล่าสมาชิกผู้อยู่อาศัย ตัวระบอบการปกครองเองได้สร้างเงื่อนไขที่สามารถนำพาสมาชิกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขณะเดียวกันก็มีการยกระดับพัฒนาตัวเองก้าวขึ้นไปสู่ความสูงส่งและความสมบูรณ์กว่า อันจะเป็นเงื่อนไขไปสู่การยืนยันชีวิต (life-affirmation) และมีชีวิตที่เฟื่องฟูตามมา

* 'not 'mankind' but overman is the goal!'

(life-ascending) โดยรูปแบบดังกล่าวสามารถเห็นตัวอย่างได้จากการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของเหล่าผู้ดีสูงศักดิ์ (nobility)

สำหรับเพลโตระบอบการปกครองที่ดีที่สุดในลักษณะที่ความยุติธรรม (justice) ได้อุบัติขึ้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าเมื่อมีบุคคลที่เรียกว่าราชาปราชญ์ (philosopher-king) มาเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองในขณะเดียวกันก็มีชนชั้นผู้พิทักษ์ (guardian) เข้าร่วมเป็นพันธมิตรและมีผู้ได้ปกครองในฐานะชนชั้นผู้ผลิตอันประกอบด้วยเหล่าเกษตรกรและนายช่างฝีมือ โดยความยุติธรรมได้เกิดตามมาเมื่อแต่ละบุคคลกำหนดหน้าที่การงานที่ตัวเองมีความสามารถ โดยไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือยุ่งเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของผู้อื่น ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคลถูกกำหนดมาจากแนวโน้มของความถนัดและความสามารถตามธรรมชาติที่แต่ละบุคคลมีอยู่ในตัวแล้ว (one man, one art) (Republic, 2001:433a-b) นอกจากนี้การอธิบายถึงระบอบการปกครองที่ดีของเพลโตยังได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมีองค์ประกอบทางธรรมชาติที่ไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์แต่ละคน โดยมองว่าบุคคลผู้มีธรรมชาติโน้มเอียง (inclination) ไปในการแสวงหาความรู้และสติปัญญา มีจิตวิญญาณในส่วนที่เป็นเหตุผลและสติปัญญาควบคุมและปกครองจิตวิญญาณในส่วนที่เป็นความกล้าหาญและความปรารถนา ต้องมาทำหน้าที่เป็นผู้นำผู้ปกครอง ขณะที่บุคคลส่วนใหญ่ของสังคมการเมืองมีธรรมชาติโน้มเอียงไปกับความปรารถนาหรือไม่มีชีวิตอยู่กับการตอบสนองความอยากของตัวเอง ซึ่งเพลโตพิจารณาว่าเป็นบุคคลผู้ที่ไม่สามารถปกครองตัวเองได้

สำหรับเพลโตเป้าหมายของระบอบการปกครองที่ดี ซึ่งได้ปรากฏอยู่ภายใต้แนวคิดของความยุติธรรมอันมีที่มาจากความเป็นระเบียบและความประสานสอดคล้อง (order and harmony) ได้บังเกิดขึ้นกับทุกส่วนของสังคมการเมืองหรือเกิดขึ้นกับทุกชนชั้นของสังคม เป็นสิ่งที่ตรงกับคำอธิบายอันปรากฏอยู่ใน the Republic ที่ว่า "ไม่ได้เป็นกฎระเบียบที่มุ่งเป้าไปที่ความวิเศษเลิศเลอของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งในนครรัฐแต่เป็นการนำความเจริญมาสู่นครรัฐทั้งนครรัฐ ผ่าน

¹ ใน The Will to Power คติพจน์ที่ 1033 นิทเซอร์อธิบายขยายความถึงลักษณะและบุคลิกภาพของบุคคลผู้ที่ยืนหยัดยอมรับความเป็นจริงว่าเป็นผู้ที่มีทั้งความทรง รื่นเริง แข็งแรงสมบูรณ์ มีกิริยารยาทอันงดงาม รักในสงครามและความเป็นปฎิบัติ เป็นบุคคลผู้มีเจตจำนงอันแรงกล้า มีวินัยทางจิตวิญญาณและมีความซาบซึ้งต่อความเป็นไปของโลกและชีวิต ซึ่งเป็นรูปแบบและแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับการปฏิเสธชีวิตหลบหนีชีวิต (life descendent, life denial) ซึ่งถูกจัดให้เป็นบุคลิกหลักของผู้คนส่วนใหญ่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

กระบวนการสร้างความประสานสอดคล้องที่มาจากทั้งรูปแบบของการชักจูงและบีบบังคับ " (Republic, 2001:520a)

เพลโตมีความเชื่อมั่นว่าระบอบการปกครองที่ดี สามารถบังเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไข ตลอดไปถึงการมีสภาพการณ์ในแบบอันเอื้ออำนวยและเพื่อที่จะสร้างเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่ เอื้ออำนวยต่อการเกิดระบอบการปกครองที่ดีที่มีความยุติธรรมขึ้นมา ทำให้เพลโตกลับไปหยิบยืม และอ้างอิงเรื่องราวของเทพปกรณัม (myth) มาใช้เป็นเครื่องมือสร้างอุดมการณ์ในทางการเมือง อันเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ใน the Republic ว่าเพลโตได้ใช้เรื่องราวในเชิง "เทพปกรณัมเผ่าพันธุ์" (myth of races) ของเฮสิออด (Hesiod) บรรยายถึงที่มาของชนชั้นต่างๆ ซึ่งคุณค่าและความ แตกต่างระหว่างชนชั้นต่างๆมาจากองค์ประกอบของโลหะธาตุที่นำมาเป็นส่วนประกอบ โดยอธิบายว่าชนชั้นผู้ปกครองสร้างขึ้นจากโลหะธาตุที่ทรงคุณค่าสูงสุดอย่างทองคำ ต่อมาชนชั้นผู้ พิทักษ์สร้างขึ้นจากโลหะที่มีคุณค่าด้อยลงมาอย่างเงิน โลหะสัมฤทธิ์และเหล็กถูกนำมาเป็น ส่วนผสมที่สำคัญในการสร้างชนชั้นผู้ผลิต ผู้ใช้แรงงานที่ปรากฏออกมาในรูปของการเป็นเกษตรกร และเหล่าช่างฝีมือต่างๆ (Republic, 2001:415a-c)

แนวคิดดังกล่าวในข้างต้นของเพลโตมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับแนวคิด ของนิทเช่ ในการอธิบายถึงที่มาและธรรมชาติของผู้ปกครองที่มีอยู่เหนือผู้ใต้ปกครอง โดยภารกิจ ในการทำหน้าที่เป็นผู้นำ ผู้ปกครองของระบอบการเมืองเป็นพันธกิจที่นิทเช่อธิบายไว้ว่า 'ไม่ได้เกิด มาจากความอยาก ความต้องการที่จะเป็น แต่เนื่องมาจากมีความเป็นผู้นำ ผู้ปกครองอยู่ในตัวเอง ผู้ปกครองยังมีศักยภาพและความสามารถอันไม่เป็นที่สองรองจากใคร' นอกจากเหตุผลดังกล่าว แล้วผู้ปกครองในฐานะผู้ที่แข็งแกร่งกว่า สมบูรณ์กว่ามีความจำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง เนื่องมาจากนิทเช่มีความเชื่อมั่นว่าหากผู้ที่แข็งแกร่งกว่า สมบูรณ์กว่าไม่ทำหน้าที่เป็นผู้นำและ ผู้ปกครองก็จะถูกปกครองโดยบุคคลที่อ่อนแอกว่า มีความสามารถด้อยกว่าขึ้นมาทำหน้าที่แทน และเมื่อเวลานั้นมาถึงมันก็คือจุดอวสานของบุคคลผู้ที่มีความเข้มแข็งกว่า แข็งแรงกว่าและสมบูรณ์กว่า

'They rule not because they want to but because they are; they are not free to be second in rank' (The Anti-Christ:p. 190) หากนำไปเปรียบเทียบกับประเด็นที่กล่าวถึงผู้ปกครองของเพลโตใน the Republic โดย กล่าวถึงการที่นักปรัชญาไม่ต้องการทำหน้าที่ปกครองบ้านเมือง แต่กลับปล่อยให้คนเลวมาทำหน้าที่แทน เพลโต ถือเป็นการลงโทษที่ร้ายแรง ดังนั้นการที่นักปรัชญาต้องทำหน้าที่ปกครองบ้านเมืองจึงเป็นเรื่องของความจำเป็น (necessity) ที่สืบเนื่องจากความกลัวที่ว่าจะมีคนทีเลวกว่า ด้อยกว่ามาเป็นผู้ปกครองและในอีกด้านหนึ่งมาจากตัว ผู้ปกครองเองกับความคิดที่ว่า ไม่มีผู้ใดเสมือนและมีความสามารถที่เหนือกว่าตัวเอง (Republic, 2001:347c-d)

สำหรับนิทเซ่แล้ว การสร้างความชอบธรรมและให้ความสำคัญกับระบอบอภิชนาธิปไตย ในฐานะของการเป็นระบอบการปกครองที่ดี ทำให้เขาต้องหันไปหยิบยกเอามรดกที่ดำรงอยู่ในทางจารีตประเพณี (tradition) ในส่วนที่เรียกว่า "การโกหกอันสูงศักดิ์" (noble lies) มาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบาย โดยมรดกในทางจารีตประเพณีที่ถูกฝ่ายนิทเซ่หยิบยกขึ้นมากล่าวอ้างก็คือ "ตำรา มนุษรรมศาสตร์" (Manu Law-Book) อันถือได้ว่าเป็นตำราที่มีความสำคัญถูกใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปกครองและบริหารบ้านเมืองของชาวอินเดียในสมัยโบราณสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน

นิทเซ่ได้หยิบยกคำสอนจาก "ตำรา มนุษรรมศาสตร์" ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดลำดับยศชั้น (hierarchy) ของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองมาอธิบายเชื่อมโยงเข้ากับระบอบการปกครองที่ดีในความคิดของเขาเองเอาไว้ว่า "ธรรมชาติ" (Nature) เป็นแหล่งที่มาในการเป็นผู้กำหนดและสร้างมาตรฐานของการแบ่งมนุษย์ออกมาเป็นสามประเภท อันประกอบขึ้นด้วยหนึ่ง บุคคลผู้มีความโดดเด่นทางจิตวิญญาณ (spiritual type) ได้ปรากฏแก่วรรณะพราหมณ์และเหล่านักบวช ต่อมาประเภทที่สองคือบุคคลผู้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทางด้านร่างกายและอารมณ์ความรู้สึก (muscular and temperamental type) ปรากฏได้แก่วรรณะกษัตริย์ ที่ประกอบขึ้นด้วยขุนนางและเหล่านักรบและประเภทสุดท้าย ปรากฏได้แก่บุคคลที่ไม่มีส่วนประกอบมาจากคุณสมบัติทั้งสองประการติดตัวอยู่เลย ทำให้ต้องมาจัดอยู่ในประเภทคนธรรมดาสามัญ (mediocre type) มีสังกัดอยู่ในวรรณะแพศย์ ศูทรและจัณฑาล ซึ่งมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก ประกอบขึ้นด้วยชาวนา พ่อค้าและผู้ใช้แรงงาน ขณะที่บุคคลผู้มีสังกัดอยู่ในประเภทแรกถูกจัดเป็นวรรณะสูงสุดต้องรับผิดชอบและทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเมือง ส่วนทางด้านวรรณะกษัตริย์ทำหน้าที่เป็นทั้งนักรบ และเป็นแกนขาในการบริหารบ้านเมืองให้กับวรรณะพราหมณ์ และสุดท้าย วรรณะแพศย์ ศูทรและจัณฑาลทำหน้าที่ใช้แรงงานและผลิตอาหารเลี้ยงดู (Nietzsche, 1990:189-190)

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการสร้างระบอบการปกครองที่ดี ที่มีความหมายถึงระบอบการปกครองในอุดมคติของทั้งเพลโตและนิทเซ่ เป็นสิ่งที่ได้ตั้งวางอยู่บนเงื่อนไขของความจำเป็นที่ถูกกำหนดให้ต้องดำเนินอยู่ภายใต้สิ่งที่เรียกว่า "การเมืองของการเสียสละ" (politics of sacrifice) ในลักษณะของการที่สมาชิกแต่ละบุคคลรับรู้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งสังคมนการเมืองได้กำหนดและมอบหมายมาให้ เพลโตได้อธิบายเรื่องของการเสียสละผ่านแนวคิดในเรื่องของการทำหน้าที่ที่ตัวเองได้รับมอบหมาย อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่แต่ละคนมีความถนัดตามธรรมชาติ ขณะที่เงื่อนไขในส่วนของผู้ปกครองอยู่ที่การยกเลิกสิ่งเก่าแก่ซึ่งมีมาก่อนที่ระบอบการปกครองของมนุษย์จะถือกำเนิดขึ้นมา อันได้แก่การถือครองทรัพย์สินเป็นการส่วนตัวและการมีครอบครัวแล้วเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการถือครองและใช้สิ่งดังกล่าวในลักษณะที่รวมกัน นิทเซ่ได้อธิบาย

การเมืองของการเสียสละออกมาในรูปแบบของการอ้างอิงไปยังระบอบการปกครองอภิชนาธิปไตย อันเป็นระบอบการปกครองที่ไม่ปรากฏร่องรอยความคิดอันเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องในเรื่องของ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายของผู้ได้ปกครองกับผู้ปกครอง แต่กลับมีความยินยอมพร้อมใจประพฤติปฏิบัติตัวเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นวัตถุดิบให้กับสังคม (material for a society) (Nietzsche, 1974:304)

เพลโต-นิทเซ่กับระบอบประชาธิปไตย

ในฐานะการเป็นระบอบการปกครองที่มีความเสื่อม

เพลโตพิจารณาต้นเหตุแห่งความเสื่อม ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครอง ซึ่งนอกจากตัวระบอบการปกครองเองดำเนินอยู่ภายใต้กฎของความเป็นอนิจจังที่ไม่มีความจริงยั่งยืน ไม่อาจคงทนอยู่ในสภาวะเดิมได้ตลอดไป (Republic, 2001:546a) อันเป็นสิ่งที่เพลโตเองยอมรับว่าเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือเกินเลยสติปัญญาและความสามารถในการควบคุมใดๆของมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามความเสื่อมที่บังเกิดขึ้นกับระบอบการปกครองนั้น ยังมีสาเหตุและที่มาบังเกิดขึ้นจากน้ำมือของมนุษย์เอง เพลโตชี้ให้เห็นว่าความเสื่อมเกิดขึ้นมาจากข้อบกพร่องและความผิดพลาดที่ปรากฏให้เห็นอยู่ภายในกลุ่มของผู้ปกครอง ในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดูรวมไปถึงการให้การศึกษาอันมีความเหมาะสมแก่บุตรหลาน การอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาที่ดีมีความเหมาะสมนั้น นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการควบคุมรักษาความสมดุลและสร้างความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้นกับจิตวิญญาณ (soul) ของบุคคลผู้เป็นบุตรหลานของผู้ปกครอง

ใน the Republic เล่มที่สามเพลโตได้กล่าวเตือนคู่สนทนาเกลาคอน ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเสื่อมและการพังทลายที่จะบังเกิดขึ้นกับระบอบการปกครอง ได้ปรากฏขึ้นเมื่อเผ่าพันธุ์สัมฤทธิ์และเหล็กก้าวขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง (Republic, 2001:415c) โดยที่ระบอบการปกครองดังกล่าวในความคิดของเพลโตหมายถึงระบอบประชาธิปไตย สำหรับเพลโตแนวคิดอันเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถึงความเสื่อมของระบอบการปกครอง มีสาเหตุและที่มาจากกรณีที่จิตวิญญาณในส่วนที่เป็นภูมิปัญญาและเหตุผลของตัวผู้ปกครองเอง ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำปกครองจิตวิญญาณที่เหลืออีกสองส่วน อันได้แก่ส่วนที่เป็นความกล้าหาญและความปรารถนา ซึ่งเพลโตได้ชี้ให้เห็นถึงตัวอย่างของการสูญเสียความสมดุลของจิตวิญญาณ ได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของความไร้เอกภาพและความประสานสอดคล้องกับระบอบการปกครอง ที่จะติดตามมาด้วยความเสื่อมและความอยุติธรรมแก่ระบอบการปกครอง ปรากฏอยู่ภายใต้ระบอบพลาธิปไตย ระบอบคณาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยและสิ้นสุดลงที่ระบอบทรราชย์

สำหรับเพลโตนครรัฐคือจิตวิญญาณที่ขยายใหญ่ (soul writ large) ทำให้เพลโตวิเคราะห์ความเสื่อมของระบอบการปกครอง มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งอันจะนำไปสู่สภาวะความแตกแยกที่เกิดขึ้นกับส่วนต่างๆของจิตวิญญาณผู้ปกครอง อยู่ในลักษณะจิตวิญญาณในส่วนของสติปัญญาและเหตุผลเริ่มมีความโน้มเอียงไปสู่ส่วนของความกล้าหาญและไหลลงต่ำไปเรื่อยๆ จนถึงที่สุดก็ถูกปกครองและควบคุมจากจิตวิญญาณในส่วนที่เป็นความปรารถนา การที่จิตวิญญาณของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้การปกครองและควบคุมจากส่วนที่เป็นความปรารถนา มีผลให้จิตวิญญาณเกิดความไร้เอกภาพและการสูญเสียสมดุล สำหรับเพลโตปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่นำไปสู่ปฏิบัติการของการแตกความสามัคคี ที่ปรากฏอยู่ในรูปของการแบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่าภายในคณะผู้ปกครอง (factions) (Republic, 2001:545d)

ขณะที่นิทเชออธิบายถึงที่มาและสาเหตุความเสื่อมของระบอบการปกครองว่า มาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติในทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นกับคนสองกลุ่ม สองประเภทอันได้แก่นายทาสกับทาส นิทเชอได้ยกตัวอย่างของความขัดแย้งระหว่างมนุษย์สองประเภทนี้เอาไว้ว่า "เราสามารถพิจารณาลงลึกกลับเข้าไปยังภูมิหลังความเป็นมาของทุกๆครวัเรื่อน องค์กรและในทุกๆชุมชน เราจะพบว่าทุกที่เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เคยเป็นสมรภูมิแห่งการต่อสู้ช่วงชิงกันระหว่างผู้ที่ป่วยไข้กับผู้ที่มีสมบูรณ์เข้มแข็งกว่าทั้งสิ้น" (Nietzsche, 1994:96) ส่วนผลลัพธ์ของความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างพลังสองพลังดังกล่าว ในที่สุดก็ได้นำมาสู่ชัยชนะของกลุ่มบุคคลผู้ที่มีความอ่อนแอกว่าบุคคลผู้เคยอยู่ใต้การปกครองที่ได้ล้มล้าง "ศีลธรรมแบบนายทาส" (master morality) เปลี่ยนแปลงไปสู่ "ศีลธรรมแบบทาส" (slave morality) ได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับระบอบประชาธิปไตยอันเป็นระบอบการปกครองที่นิทเชอได้กล่าววิพากษ์เอาไว้ว่า

"ยุคสมัยแห่งความเป็นประชาธิปไตย คือช่วงเวลาที่คุณละทิ้งความเชื่อและความศรัทธาในสิ่งที่สูงส่งเอาไว้เบื้องหลังตัวเขา นอกจากสิ่งดังกล่าวแล้วในทางกลับกันนั้นทางฝ่ายของปัจเจกบุคคลกลับมีความเชื่อมั่นว่า ตัวพวกเขามีศักยภาพในการทำทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างสมบูรณ์และยุติธรรมรวมไปถึงมีหน้าที่รับผิดชอบได้เกือบทุกบทบาท แต่ในความเป็นจริงที่บังเกิดขึ้นมาพฤติกรรมดังกล่าวถูกพิจารณาว่าเป็นเพียงแค่เรื่องของการทดลองหรือลงมือกระทำโดยมิได้มีการเตรียมมาก่อน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสำหรับข้าพเจ้านับว่าเป็นยุคสมัยที่มีความน่ากลัวอย่างยิ่งที่สุด อันมีที่มาจากเกิดขึ้นจากบุคคลผู้ที่เป็นเพียงผู้แสดงได้ยกสถานะตัวเองก้าวขึ้นมาเป็นเจ้านายและชนชั้นผู้ปกครอง" (Nietzsche, 1974:302-303)

ผู้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับระบอบการปกครองของนิทเชอ ถึงการยึดมั่นถือมั่นอยู่กับระบอบอภิชนาธิปไตยในฐานะระบอบการปกครองที่ดีที่สุด อาจจัดให้เป็นนักปรัชญาการเมืองที่ความคิดอยู่ใน

ประชาธิปไตยในฐานะระบอบการปกครองที่เป็นเพียงเส้นทางเปลี่ยนผ่าน

ทั้งเพลโตและนิทเช่ต่างมีความคิดตรงกันว่าระบอบประชาธิปไตยดำรงอยู่ในฐานะของการเป็นระบอบการปกครองที่มีพลวัต ส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นเส้นทางในการเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่ระบอบการปกครองใหม่หรือระบอบการปกครองหนึ่งที่จะพัฒนาเกิดขึ้นตามมา เพลโตพิจารณาว่าระบอบประชาธิปไตยที่ผู้คนมีชีวิตในลักษณะที่พร้อมพร้อมหัวใจเข้าออกมีแต่เรื่องของเสรีภาพ จะกลายเป็นสิ่งที่เชื่อเชิญและนำไปสู่ระบอบการปกครองใหม่ซึ่งก็คือระบอบทรราชย์ซึ่งเพลโตจัดให้เป็นระบอบการปกครองที่เลวที่สุด เพราะตัวผู้ปกครองมีความเลวร้ายและปกครองบ้านเมืองและผู้คนโดยปราศจากการพิจารณาและคำนึงถึงความยุติธรรมใดๆทั้งสิ้น (Republic, 2001:569c-571a)

นิทเช่มีทัศนคติและความคิดในเชิงลบต่อระบอบประชาธิปไตยด้วยการกล่าวโจมตีและวิพากษ์มันว่าเป็นระบอบการปกครองที่เลว นอกจานี้ยังพิจารณาระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นและดำเนินอยู่ในสภาวะของการเปลี่ยนผ่านเพื่อไปสู่ระบอบการปกครองอื่นๆ (intermediary stage) รวมไปถึงเป็นพื้นฐานให้กับแนวคิดและระบอบการปกครองต่างๆ อาทิ ระบอบทรราชย์ ระบอบอนาธิปไตย แนวคิดในเชิงสังคมนิยมและชาตินิยม นอกจากนี้ประเด็นดังกล่าวแล้วนิทเช่ยังได้อธิบายเชื่อมโยงระบอบประชาธิปไตยเข้ากับลัทธิสูญนิยม (nihilism) ปราบกฏให้เห็นอยู่ในรูปของการที่ผู้คนให้คุณค่าความสำคัญกับเรื่องของเสรีภาพอยู่เหนือสิ่งอื่นใด ซึ่งกลายมาเป็นสิ่งที่นำผู้คนไปสู่การปฏิเสธในเรื่องของศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งเคยอยู่ในฐานะหลักการและกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมยึดถือร่วมกัน

ดังนั้นการเชื่อมโยงระบอบประชาธิปไตยกับลัทธิสูญนิยมภายใต้แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของนิทเช่ เป็นนัยบ่งบอกถึงการที่มนุษย์จะต้องจัดการประเมินคุณค่าต่างๆกันขึ้นมาใหม่ (revaluation of all values) อันเป็นช่วงระยะเวลาอันสำคัญที่มนุษย์จะลงมือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งนิทเช่อธิบายคุณสมบัติและบุคลิกลักษณะของผู้คนภายใต้ระบอบประชาธิปไตยพร้อมกับการตั้งความหวังมองไปข้างหน้ากับสิ่งที่จะเกิดขึ้นมาใหม่เอาไว้ว่า "ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในลักษณะเศษเสี้ยวและแตกเป็นชิ้นเป็นส่วน (pieces and fragments) เป็นสิ่งที่จะต้องนำมาประกอบติดกันเข้าเพื่อที่จะได้มนุษย์ที่สมบูรณ์ ตลอดทั้งยุคสมัยและผู้คนได้

ประเภทที่มีความสุดโต่ง (extremist) เมื่อเปรียบเทียบกับเพลโต เราจะพอมองเห็นถึงแนวคิดในเชิงประนีประนอมในลักษณะของการยอมรับการมีระบอบการปกครองในแบบผสม (mixed regime) ที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนหลังจาก the Republic อาทิ Statesmans, the Laws.

ปรากฏอยู่ในรูปของเศษเสี้ยวที่ไม่มีความสมบูรณ์หรือมันเป็นเรื่องวิวัฒนาการของมนุษยชาติเองที่จะต้องวิวัฒนาการตัวเองไปที่เล็กที่ละน้อย อย่างไรก็ตามเราไม่ควรที่จะหลงลืมถึงเรื่องที่มีความสำคัญอันยิ่งยวดในการผลิตมนุษย์ต้นแบบผู้ยิ่งใหญ่ให้เกิดขึ้นมา (synthetic man) ซึ่งก่อนการมาถึงของมนุษย์ต้นแบบผู้ยิ่งใหญ่ มักจะปรากฏขึ้นด้วยภาพของบุคคลที่ด้อยต่ำกว่ารวมไปถึงผู้คนจำนวนมหาศาลมาเป็นฉากหน้าถือได้ว่าเป็นการโหมโรงประกอบ แต่ในท้ายสุดแล้วเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการปรากฏตัวขึ้นของ "มนุษย์ผู้เป็นป้ายบอกหลัก" (milestone man) คือสัญญาฉบับบอกให้รู้ว่ามนุษย์และสังคมที่เขาอยู่อาศัยได้มีความเจริญก้าวหน้าไปถึงไหนแล้ว' (Nietzsche, 1968:470-471)

การแสดงออกถึงความหวังด้วยการกล่าวอ้อแอ้ต่อระบอบประชาธิปไตยของนิทเช่ เพื่อก้าวไปสู่การสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ยังปรากฏอยู่ในงานเขียนอย่าง Thus Spoke Zarathustra ดำเนินอยู่ลักษณะของการกล่าวเปรียบเปรยในเชิงเตือนเอาไว้ว่า "ถึงเวลาที่มนุษยชาติต้องกำหนดจุดหมายของตน ถึงเวลาที่มนุษยชาติต้องเพาะเมล็ดแห่งความหวังสูงสุดของตน เนื่องจากเนื้อดินของเขายังมีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอ แต่ในวันหนึ่งข้างหน้าเนื้อดินนี้อาจจะกัณดารและเสื่อมโทรมลง ไม่สูงจะไม่สามารถงอกจากมันอีกต่อไป" (Nietzsche, 1969:46)

.....

* มนุษย์คนสุดท้าย (the last man) ของนิทเช่คือมนุษย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย